EDITORIAAL

Veteranen...

Het meinummer van de *Militaire Spectator* was aan veteranen gewijd. Het was, zoals de redactie aangaf, eerst en vooral een hommage aan de vele mannen en vrouwen die sinds mei 1940 temidden van geweld hebben gediend. Het themanummer had verder alles te maken met de opening van het Veteraneninstituut door minister-president Wim Kok, op 10 mei van dit jaar. Ongeveer vierhonderd genodigden, onder wie ZKH Prins Bernhard en de staatssecretaris van Defensie, waren getuige. Zowel via radio als tv als in de meeste dagbladen werd, zij het soms kort, verslag gedaan.

Naast de voorzitter van het Koepelbestuur van het Veteraneninstituut, commandeur b.d. H.H.J. Ploeg, voerden vier sprekers het woord; de heer L.H.A.M. Timmermans, voorzitter van de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstslachtoffers (BNMO), prof. dr. H.M. van der Ploeg van het Medisch Centrum van de Vrije Universiteit te Amsterdam; generaal b.d. G.L.J. Huijser, voorzitter van de Stichting Dienstverlening Veteranen (SDV) en de minister-president.

De heer Timmermans, voorzitter van de stichting die de gebouwen en het terrein in Doorn in eigendom beheert, informeerde de aanwezigen over de wordingsgeschiedenis van het BNMO-oord en de groei van haar locatie te Doorn tot hét centrum van de Nederlandse Veteranenwereld. Professor Van der Ploeg deed verslag van eerder onderzoek naar de gevolgen van ingrijpende oorlogservaringen bij veteranen. Hij legde daarbij een relatie naar het wezenlijke belang van het instituut in termen van erkenning, van betekenis- en zingeving aan doorgemaakt leed en het bieden van een basis voor het herwinnen van controle over eigen emoties en doorstane beproevingen. Ongeacht de grote waardering voor de inhoud van deze lezing, richt onze aandacht zich met name op de laatste twee sprekers.

Generaal b.d. Huijser ging in op de mening van de Nederlandse samenleving over veteranen. Op 17 en 18 april van dit jaar werd in opdracht van het Kennis- en Onderzoekscentrum van het Veteraneninstituut een representatieve steekproef onder ruim duizend Nederlanders gehouden. Zij werden daarbij ondervraagd over zaken die verband houden met veteranen.

Twee bevindingen hield hij tegen het licht. De eerste betrof de bekendheid van de inzet van militairen vanaf de Tweede Wereldoorlog; de tweede de waardering voor veteranen. Voor wat betreft bekendheid waren de resultaten als volgt: Nieuw-Guinea (tot en met 1962) was bij 47 procent van de ondervraagden bekend; Korea (1950-1955) en Cambodja (1992-1993) bij 51 procent; Libanon (1979-1985), de Politionele Acties (1945-1950) en Nederlands-Indië 1942 waren dat bij 62, 63 respectievelijk 64 procent. De strijd in Nederland 1940 en de inzet in het voormalig Joegoslavië (1992 tot heden) bij 90 procent respectievelijk 94 procent. Geconstateerd kan worden dat er van een redelijke tot grote bekendheid met de inzet van militairen sprake is.

Het tweede aspect betreft de persoonlijke waardering voor de deelnemers aan de verschillende missies. De spreker zette hierbij de Politionele Acties en Srebrenica tegenover elkaar. (Zeer) veel waardering wordt uitgesproken door 53 procent als het gaat om de Indië-gangers en 67 procent als het gaat om de militairen in Srebrenica; 25 respectievelijk 15 procent stelt zich neutraal op; 23 respectievelijk 18 procent heeft (zeer) weinig waardering. Zoals de spreker aangaf past ook hierbij alleen een eerste reactie en is nadere analyse nodig. Deze conclusie luidt echter wel dat nog steeds meer dan de helft van de bevolking grote waardering heeft voor de groep Indië-veteranen en dat het Nederlandse publiek zich klaarblijkelijk in hoge mate solidair verklaart met de militairen die in Srebrenica dienden.

Als het gaat om Indië-veteranen verdient het overigens aandacht dat de maatschappelijke erkenning tussen 1990 en 2000 is teruggelopen. Als de resultaten van opinie-onderzoek in 1990, 1995 en 2000 worden vergeleken dan loopt de score (zeer) veel waardering/respect terug van 74 procent via 65 procent naar de genoemde 53 procent. Tegelijkertijd ontwikkelt zich de score (zeer) weinig waardering van 4 procent, via 6 procent tot 23 procent. Een onverwacht en in de richting van de veteranen ook als onterecht te duiden resultaat. Het is niettemin een signaal dat zorg verdient en om weerwerk vraagt. Ook hier ligt nadrukkelijk een rol voor het Veteraneninstituut.

En dan de minister-president. Uiteraard ging hij in op de betekenis van 10 mei, de rol van het Veteraneninstituut, op maatschappelijke erkenning en waardering. Maar zeker zo belangrijk was wat hij in samenhang daarmee uitdroeg:

> *De regering beseft terdege dat deelname hieraan (aan vredesoperaties, red.) gepaard gaat met een grote verantwoordelijkheid, niet in de laatste plaats ten opzichte van de militairen en hun thuisfront. Een verantwoordelijkheid die wortelt in de wetenschap dat vele militairen tijdens hun uitzending met ingrijpende ervaringen worden geconfronteerd die hun verdere leven soms volledig beheersen (...). De regering weet zich verantwoordelijk voor een goede begeleiding van militairen vóór, tijdens en na de uitzending.*

Sprekend over kritische beschouwingen over onze handelwijze ten opzichte van Nederlands-Indië destijds merkte hij op dat dit niets mag afdoen aan ons respect, onze waardering voor de persoonlijke inzet van alle betrokkenen. Het laatste wat hij zou willen is dat een politieke terugblik verkeerd zou worden verstaan door mensen die zich namens Nederland met gevaar voor eigen leven hebben ingezet.

Als het gaat om Srebrenica mag de verantwoordelijkheid voor het drama dat zich voltrok achteraf, behalve waar ontoelaatbare fouten zijn gemaakt, niet worden afgeschoven op de mannen en vrouwen die hun werk daar hebben verricht. 'Het is goed', aldus Wim Kok, 'de verantwoordelijkheidsverdeling scherp voor ogen te houden'. Verder merkte de minister-president op:

> *De verantwoordelijkheid voor een politiek besluit tot deelname, en de voorwaarden waaronder, ligt bij regering en volksvertegenwoordiging. De militairen zijn binnen dat raamwerk verantwoordelijk voor een goede en professionele uitvoering van hun taken.*

Hij wenste het Veteraneninstituut veel goeds toe bij de uitvoering van de taken. De minister-president eindigde met de constatering dat zijn aanwezigheid de steun van de regering onderstreept. Zijn woorden onderstreepten nog méér: respect en erkenning. Militairen die sinds 1940 temidden van geweld hebben gediend, hebben hierop lang moeten wachten. Te lang in de ogen van velen. Ook hier geldt echter: beter laat dan nooit.